

**Eper
Wildwijzer
wolf**

Gemeente Epe
100% wildgarantie
op de Veluwe.

Colofon

Eper Wildwijzer is een uitgave van Stichting Promotie Gemeente Epe.

Met dank aan: IVN Natuureducatie, Werkgroep Wolf & Veluwe op 1

Ontwerp: Vorm van Reclame / Creating Heroes

2

Paspoort wolf > P4

Wat doet de wolf in het bos? > P5

Wat eet de wolf? > P6

Foto:
E.J. Hamer

Is de wolf gevaarlijk? > P7

Inleiding

“Welkom in gemeente Epe! In gemeente Epe is veel wild te zien. De bossen rondom Epe zijn het leefgebied van wilde zwijnen, edelherten, damherten, reeën en vossen. In de buitengebieden vind je kleinwild zoals hazen, fazanten en konijnen.

En dat is nog niet alles! Er is een nieuwe bewoner in het bos en natuurgebieden: de wolf. Waarom heeft de wolf juist hier zijn thuis gevonden? Het is erg zeldzaam om een wolf te zien, maar wat moet je doen als je oog in oog staat met dit dier?

Ontdek het en leer nog veel meer interessante wolvenweetjes in dit boekje.”

Heb je mooie foto's van je speurtocht naar wild? Wij genieten graag mee! Deel ze met ons via

#epewild

3

Je vindt ons op deze social media kanalen

Do's & don'ts > P8

Paspoort:

wolf

Wolf

- **Wetenschappelijke naam:** *Canis lupus*
- **Kleur:** Variërend van grijs tot bruin, soms met een vleugje rood of zwart
- **Kleur ogen:** Wolven worden geboren met blauwe ogen, die later in hun leven meestal veranderen naar amberkleurig of geel.
- **Gewicht:** Gemiddeld tussen de 25 en 50 kilogram
- **Waar komt hij voor:** Leeft in Noord-Amerika, Azië en Europa. Sinds 2018 wonen er weer wolven op de Veluwe.
- **Woont samen met:** Wolven leven in sociale groepen, bekend als roedels. Een roedel bestaat meestal uit een ouder paar, jaarlingen (nageslacht van het voorgaande jaar) en mogelijk welpen van het afgelopen jaar. Na twee jaar zoeken de jongen een eigen territorium. Heel soms sluiten andere volwassen wolven zich aan bij een roedel.

Wat doet de wolf in het bos?

De wolf is terug Goed nieuws voor het bos!

In de natuur jaagt de wolf vooral op dieren zoals reeën, herten en wilde zwijnen. Omdat de wolf nu op hen jaagt, gaan zij meer rondtrekken in de natuur, op zoek naar plekken waar ze zich kunnen verschuilen. Het opgejaagde wild eet hierdoor steeds op een andere plek. Dat heeft tot gevolg dat planten en bomen de kans krijgen om sterker te groeien. De overblijfselen van de prooien van de wolf zijn ook voedsel voor andere dieren, zoals raven en kevers. Door de komst van de wolf kunnen vossen zich wat terugtrekken. Dat is goed voor dieren zoals hermelijnen, wezels en bunzings die door vossen worden bejaagd. Kortom, de terugkeer van de wolf zorgt voor meer variatie in dieren en planten in een gebied.

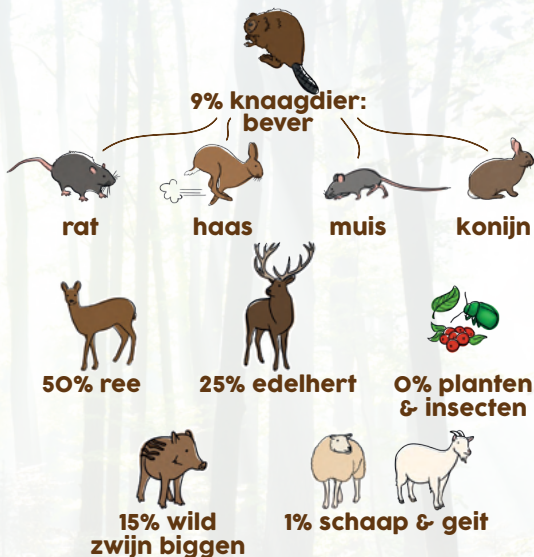

Wat eet een wolf?

Een volwassen wolf eet dagelijks 2 tot 3 kilo vlees. Ook kan hij 10 kilo ineens opeten en zo een langere periode van schaarste overleven. Het menu van de wolf ziet er elke keer anders uit. Kan jij het menu samenstellen tot 100%?

6

Menu

Is de wolf gevaarlijk voor mensen?

'Ik ben niet bang voor de boze wolf in het bos, in het bos',

zingt Roodkapje dapper over haar ontmoeting met de boze wolf in het bos. Maar moeten we nou wel, of niet bang zijn voor de wolf?

In deze wolfwijzer gaan we dat samen ontdekken.

Sinds de terugkeer van de wolf in Nederland, moeten we een beetje wennen aan dit grote dier. Maar één ding is zeker: wolven vormen normaal gezien geen bedreiging voor mensen. Het zijn namelijk erg schuwe dieren die altijd proberen conflicten te vermijden. De wolf is natuurlijk wel een roofdier, dus een beetje voorzichtigheid is geboden. Laat een wolf daarom altijd met rust en houdt afstand, mocht je er toch eentje tegenkomen. Wat je in ieder geval níet moet doen, is het dier in het nauw drijven, opjagen of lokken. Dat vergroot de kans op een reactie vanuit de wolf. Als we het dier met rust laten, hebben we als mensen dus geen last van wolven.

7

Wat kan je doen als jij een wolf tegenkomt tijdens je wandeling? Je leest het op de volgende bladzijde.

De do's en don'ts

Als je in de gemeente Epe gaat wandelen is de kans groot dat je zwijnen of reeën tegenkomt. De kans dat je een wolf tegenkomt is erg klein! Wat je ook gaat zien, samen zorgen we ervoor dat we de natuur niet verstoren. Zo doe je dat:

Voordat je een bos in gaat, lees dan even het **toegangsbord**. Hierop staat wat wel en niet toegestaan is in het bos. Blijf op de paden en houd je hond aangelijnd (tenzij anders aangegeven).

Zie je een wolf? Of ander wild? Blijf rustig en houd afstand, idealiter ongeveer 25 meter. Het is belangrijk om de dieren niet te verstoren; loop rustig weg of wacht geduldig tot de dieren verder trekken. En vergeet natuurlijk niet te genieten van dit bijzondere moment! Een wolf zien is uiterst zeldzaam. En sommige natuurfotografen beschouwen het als het hoogtepunt van hun carrière.

Maak niet te veel geluid in gebieden waar de wolf actief is, zo wordt de kans dat jij er een ziet groter. Wolven hebben namelijk een heel goed gehoor. Zij vermijden dingen die zij niet herkennen.

X

Tussen **zonsondergang en zonsopgang** mag je het bos niet in.

X

Niet voeren! Het is van groot belang dat de wolf mensen niet gaat associëren met voedsel. Zoals bij alle wilde dieren is voedselaanbod een enorme drijver van gedrag. Als er ergens eten beschikbaar is, is dat de moeite waard om te onderzoeken.

X

Kom niet te dichtbij. Wolven zijn schuwe dieren, het is belangrijk dat dat zo blijft. Wolven zijn voor mensen in principe niet gevaarlijk. Dit komt omdat ze snel vluchten en conflict vermijdend zijn. Op het moment dan men dicht bij een wolf komt, en de wolf went aan dit contact, wordt hij gevaarlijk(er).

9

Toch te dichtbij? *Geen paniek! Als een wolf te dichtbij komt, kan dat zijn omdat hij nieuwsgierig is of misschien eerder door mensen is gevoerd. Het is belangrijk om niet te rennen. Wolven zijn jagers, net als huiskatten, en zijn geprogrammeerd om te achtervolgen. Maak jezelf groot, loop langzaam achteruit (zorg ervoor dat je gezicht en borst naar de wolf gericht blijven, draai je dus niet om) en maak veel geluid. Klappen, roepen en stampen kunnen helpen. Een wolf zal niet snel een risico nemen en een sterke prooi bejagen. Door luidruchtig en groot te zijn, maak je jezelf een stuk intimiderender voor de wolf. Geef de wolf de ruimte om te vertrekken.*

Speuren naar wolvensporen

Pootafdrukken

Wist je dat de pootafdrukken van een wolf veel lijken op die van een hond? Maar als je goed kijkt, ontdek je toch wat verschillen. Wolven hebben bijvoorbeeld sterkere poten dan honden, omdat ze een actiever leven leiden.

Hond

Terwijl honden vaak maar een paar keer per dag rennen, moeten wolven constant jagen. Dit zie je terug in de vorm van hun pootafdrukken. De afdrukken van een wolf zijn, als je er een cirkel omheen zou trekken de vorm van een ei, terwijl die van honden wat ronder zijn.

Maar er is meer! Wolven lopen vaak in een rechte lijn en stappen vaak met hun achterpoot in het spoor van hun voorpoot. Dit komt doordat ze minder energie willen verspillen

Wolf

tijdens het lopen. Door elke stap in hun eigen spoor te zetten, kost het hun minder moeite om zich voort te bewegen, vooral door sneeuw of los zand. Dat is handig. Vooral wanneer je bedenkt dat wolven enorme afstanden afleggen op zoek naar voedsel.

Probeer ook de voetstappen van een ander te gebruiken tijdens een wandeling in het bos!

Uitwerpselen

Een duidelijk teken van de aanwezigheid van wolven zijn hun uitwerpselen. De wolvendrol lijkt een beetje op de hondendrol, maar is toch net anders. Deze hebben vaak een opvallende kleur: ze zijn of bijna zwart of helemaal wit, met aan de achterkant meestal een puntje en wat haren. Deze haren komen van de prooien die de wolf heeft gegeten. Soms zie je witte puntjes in de poep. Dit komt door de botten die de wolf heeft geconsumeerd. Als de wolf veel botten heeft gegeten, zijn de uitwerpselen vaak witter vanwege de hoge hoeveelheid kalk in de botten.

Geluiden

Wolven laten verschillende geluiden horen om met elkaar te praten en hun aanwezigheid kenbaar te maken. Het bekendste geluid van de wolf is het huilen. De huil van volwassen wolven is vaak stabiel en langgerekt, terwijl jonge exemplaren piepen en blaffen. Ook op de Veluwe laten wolven soms hun gehuil horen, waardoor gelukkige luisteraars kunnen genieten van deze betoverende geluiden.

*Luister hier
(scan de QR-code)*

Leuke feitjes over de wolf

Superneus: Wolven hebben een hele goede neus! Ze kunnen geuren ruiken die wel meer dan een kilometer ver weg zijn. Dat is veel verder dan wij kunnen ruiken! Ze gebruiken hun neus om voedsel te vinden en elkaar te herkennen.

Sterke poten: Wolven hebben sterke poten die hen helpen om snel te rennen en te springen. Dat komt goed van pas bij het jagen op prooien. Maar wist je dat wolven ook heel ver kunnen reizen? Sommige wolven leggen duizenden kilometers af om een nieuwe leefruimte te vinden!

Plons! Wist je dat wolven uitstekende zwimmers zijn? Hoewel ze er misschien niet zo vaak aan denken als bijvoorbeeld otters, kunnen wolven heel goed zwemmen. Ze zwemmen om rivieren over te steken of om een prooi te achtervolgen die naar het water is gevlucht.

Territoriumdrift: Wolven maken gebruik van een netwerk van paden om hun territorium te markeren. Kruisingen van onverharde wegen zijn daarbij favoriet. Ze gebruiken hun uitwerpselen als communicatiemiddel om bezet terrein aan soortgenoten kenbaar te maken, maar ook om een paringspartner te vinden. Dus, wolvenpoep op paden hebben een belangrijke functie. Kijk ernaar, maar kom er niet aan.

Wil je meer leren over de wolf?

- In het boek 'Atlas van Wildobservatieplaatsen op de Veluwe' vind je alle observatieplaatsen op de Veluwe. Dit boek is o.a. te koop bij VVV Epe.

- Via VVV Epe kun je onder leiding van een gids op zoek naar wild tijdens een wildspeurtocht van circa 2-2,5 uur. **vvvepe.nl/activiteiten**

- In de korte online cursus 'De Wolf in Nederland' van IVN Natuureducatie maak je kennis met wolven, leer je waarom ze verdwenen en wat het betekent dat ze weer terug zijn. Vol met mooi videomateriaal: **ivn.nl/cursus-wolf**

- **De Kinderbelevingspaden 't Eperholt** bestaan uit drie verschillende paden van ongeveer 3 kilometer met verschillende thema's. Je kan op de routes allerlei avonturen beleven en veel leren over de natuur. Edelherten, everzwijnen, vogels en ook andere dieren. Soms zie je de dieren zelf, maar meestal vind je bewijzen dat ze zijn geweest. Nòg leuker met het kinderbelevingspakket o.a. verkrijgbaar bij de VVV Epe

- Meer info over de wolf: www.werkgroepwolf.nl of speciaal voor de jeugd: **www.wolvenwelpen.nl**

Wie wonen er nog meer in het bos?

De wolf zie je waarschijnlijk niet zo snel in het bos. Maar andere wilde dieren zoals herten of wilde zwijnen wel! Welke dieren leven er allemaal samen in het bos?

Edelhert

Ik ben het grootste hert van Nederland!

Gewei: In de winter laat ik elk jaar mijn gewei vallen. Dat is niet erg, want in de zomer heb ik weer een nieuwe!

Pootafdruk: Onze mannetjes hebben grotere voorhoeven dan de vrouwtjes. Zo kunnen we ons zware gewei dragen.

14

Ree

Ik heb een grote witte vlek op mijn kont.

Spiegel: Die vlek noemen ze ook wel een spiegel. Door de spiegel kan mijn jong mij goed volgen.

Pootafdruk: Ik heb twee langwerpige hoefjes van 3 cm breed en 4,5 cm lang.

Wild zwijn

Ik krijg maar liefst 8 tot 12 jonge zwijntjes per keer!

Haren: Mijn haren zijn stevig en dik. Aan de onderkant zijn mijn haren vaak gespleten. Soms vind je mijn haren aan gaas, prikkeldraad of schuurbomen.

Pootafdruk: Ik neem graag een lekker modderbad.
Mijn pootafdruk vind je vaak in de verse modder.

Vos

Ik ben familie van de hond.
Ik woon in een hol onder
de grond.

Pootafdruk: Mijn pootafdrukken
staan vaak in een rechte lijn achter
elkaar, omdat ik mijn poten achter
elkaar zet

Das

Ik leef met mijn familie in
een burcht. Ik kom alleen
's nachts naar buiten.

Haren: Mijn haren zijn makkelijk te
herkennen. Aan de onderkant zijn
ze wit, in het midden zwart en
bovenaan weer wit.

Pootafdruk: Mijn pootafdruk ziet er
hetzelfde uit als de afdruk van een
beer, maar dan in het klein.

De Boswachter zegt:

“Je kunt ook met mij op pad! Dan laat ik je de mooiste plekken van Epe en omstreken zien.”

Kijk op vvvepe.nl/wildspotten

In Epe leven nog veel meer dieren! Wil je meer weten? Bekijk dan de wildwijzerboekjes over groot of klein wild. Download ze op de website of haal een exemplaar op bij VV Epe voor meer dierenweetjes en tips over wildspotten.

Je vindt ons op deze social media kanalen

Download de
Epe Wild app

Bezoekadres:

Pastoor Somstraat 6, 8162 AK Epe
Tel 0578-745019 | WhatsApp 06-47815309

ivn natuur
educatie

Gemeente Epe
100% wildgarantie
op de Veluwe.

www.vvvepe.nl